

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МИСТЕЦТВ УКРАЇНИ

За підтримки

HCAU, INTBAU Ukraine

HCAU

INTBAU

UKRAINE

Четверта щорічна міжнародна наукова конференція

СИНТЕЗ МИСТЕЦТВ У СУЧАСНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ПРОЦЕСАХ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

17 листопада 2023 р.

Київ

яка з повагою і любов'ю ставиться до свого ремесла так й до своїх ВПЕВНЕНИХ, КРАСИВИХ та МУЖНІХ персонажів.

ЯРЕМЧУК Олена Миколаївна,
кандидат мистецтвознавства, доцент
кафедри Дизайну Університету «КРОК».

КОМПОЗИЦІЙНІ СКЛАДОВІ ШРИФТОВОГО АРКУША В ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНУ.

У зв'язку з стрімкою динамікою заміни ручних способів проектування комп'ютерними технологіями підкреслюється роль індивідуального творчого потенціалу дизайнера-графіка в сучасному творчому процесі.

Сьогодні вважається, що справжніми конкурентноспроможними творами графічного дизайну є, в першу чергу, такі, в яких раціонально поєднано композиційні якості, прийоми візуалізації за мотивованими принципами формоутворення. Зважаючи, що в проектних процесах дизайну шрифтової аркушевої графіки не завжди відведено належну роль художньо-творчим аспектам, важливим вважаємо їхнє висвітлення у контексті сучасної проектно-виробничої практики.

Одним з визначників інтегральної якості шрифтових друкованих творів графічного дизайну називають гармонійну цілісність композиційного вирішення площини аркуша. Це стосується багатьох аспектів від вибору співвідношень його формату до загальної форми шрифтового масиву, величини літер, кількості різновидів шрифтових гарнітур, структури розміщення до раціональності використання функціональних чи декоративно-оздоблювальних аксесуарів.

Гармонія – один з основоположних чинників у будь-якій творчості, вона включає в себе внутрішню і зовнішню упорядкованість, узгодженість частин цілого, пропорційність, візуальну збалансованість. Саме тому гармонійність вважається одним із визначальних показників якості друкованих творів графічного дизайну.

Для композиційних засад, що обумовлюють гармонійність друкованого аркуша, розглянемо теоретичні та практичні аспекти в системі дизайн–продукт–споживач.

Відкидаючи функціональні складові типу корисності, технологічності, економічності, подібний аналіз краще здійснювати на рівні беззмістовних знаково-символьних угруповань, організованих у межах зображальної площини аркуша. Певною мірою прикладом можуть бути рекламні чи соціальні плакати,

які надруковані іноземною мовою. Не розуміючи навіть змісту, фахівець завжди спроможний визначити естетичну якість композиції аркуша. Тому первинними в оцінці гармонійності формальні графічні образи, що перебувають у закономірно обумовленому зв'язку між собою.

Система сприйняття людини може наділяти елементи композиції об'єктивними характеристиками, такими як: геометрична форма, розміщення у просторі, розмір, тон тощо. При цьому між елементами, навіть абсолютно різними, має існувати зв'язок, за умов якого незначна зміна одного з них позначиться на іншому чи на кількох. Дані теорії та практики графічного дизайну дають підстави сформулювати: гармонійна композиція можлива лише тоді, коли в ній :

- дотримано умов рівноваги формотворчих елементів, внаслідок чого не виникає відчуття дисбалансу в межах площини аркуша;
- присутній контраст як певна взаємодія формотворчих елементів композиції;
- визначена ієрархічна значущість і підпорядкованість елементів;
- враховано основний напрямок уваги глядача, вибудовано послідовність сприйняття головних і підпорядкованих елементів;
- дотримано принципу пропорційності відношень окремої частини до цілого, а також складових частин між собою;
- не залишено без уваги питання масштабу і масштабності;
- визначено оптимальність вибору метро-ритмічних повторень;
- в композиції одночасно мають місце оціночні категорії «єдність» і «різноманітність» .

Враховуючи наведене вище, можна сказати, щоб створити гармонійну композицію, потрібно із множини зв'язків між окремими елементами та їх ознаками вибрати цілком визначені. Як відомо, одні з цих зв'язків відіграють роль засобів організації, інші – засобів гармонізації або художніх засобів, що посилюють емоційну виразність. Розглянемо найбільш положення.

Першим і основоположним принципом гармонії більшість дослідників вважають супідрядність, оскільки кожній ознаці відповідає певна міра. Усі елементи шрифтової композиції мають бути впорядкованими у відповідності з цією мірою, а принцип супідрядності означає тут відповідність як окремих шрифтових знаків, так і уособлених шрифтових угруповань композиції згідно обраної міри за однією з ознак. Вважається, що головними умовами композиційної упорядкованості є:

1. відстані між формотворчими шрифтовими і символічними елементами, що забезпечують їхню загальну візуальну єдність;

2. така дислокація елементів, в якій вісь рівноваги проходить через геометричний центр площини
3. мотивований вибір напрямку основних формотворчих орієнтирів

Другим принципом гармонійності є співвідносність – єдина міра порівняння ознак елементів чи їх між собою, а також між окремими елементами, групами і цілим;

Серед принципів організації цілісної гармонійної композиції аркуша досить важливим вважається принцип зрівноваженості. Внаслідок особливостей зорового сприймання людини, обумовленого гравітацією як універсальною властивістю притягування між будь-якими матеріальними об'єктами, людина насамперед оцінює стан рівноваги композиції за вертикальною віссю, що проходить через уявний композиційний центр. Поняття рівноваги у своєму підтексті, як правило, містить проблему порівняння певних кількісних показників.

Названі вище принципи гармонії композиції перебувають у тісному взаємозв'язку між собою; головним же об'єднуючим чинником є прагнення до забезпечення цілісності формування. Якщо супідрядність означає єдність, що досягається внаслідок об'єднання елементів в композиції за провідною ознакою або навколо головного елемента, співвідносність означає єдність, що забезпечується кількісною закономірністю. Рівновагу можна визначити як єдність урівноважених композиційних масивів

Деяко складнішими є дії, здатні забезпечити рівновагу зображальній площині з елементами, що мають різні геометричні ознаки. Виявляється, жаданого ефекту можна досягти, узгодивши відстані віддалення геометричних центрів фігур ліворуч та праворуч від гравітаційної осі площини

Не менш важливим критерієм візуального об'єднання різних фігур є узгоджене відношення їх розмірів. У композиції це називають розмірністю, а подібний тип зв'язків – зв'язком розмірних фігур. Зв'язки розмірності не менш вагомими в теорії формотворення, ніж зв'язки подібності за формою.

Таким чином, основа єдності – це всілякі зв'язки між фігурами, зв'язки подібності за формою, розміром, напрямом формотворчих орієнтирів, рівнем симетрії, ієрархією супідрядності.

Гармонійне узгодження елементів у межах площини аркуша відбувається на основі трьох основних типів стосунків: подібності, тотожності й контрасту.

Найпростішою і стійкою організацією шрифтових угруповань, що забезпечує певний рівень гармонійної єдності, є симетрія. Коли формотворчі елементи не врівноважені відносно центра площини аркуша чи осьових ліній угруповання, тоді шрифтову композиції називають асиметричною.

Отже, ніякого протиріччя між симетрією і асиметрією немає, який варіант обирає дизайнер залежить від мети роботи.

Гармонія сприймається як відчуття відсутності дисгармонії. Потужним засобом, який забезпечує гармонійність, є ритм, що у загальному смислі означає періодичну закономірну повторюваність однакових або схожих елементів, а також інтервалів між ними в будь-якому угрупованні.

Ритм відчувається через послідовне переміщення погляду вздовж ритмічного ряду. У шрифтових угрупованнях ритм є найскладнішим засобом організації і гармонізації аркуша, і, крім знання закономірностей його використання, необхідно ще й природні здібності дизайнера до творчої діяльності. На думку фахівців, ритм створює найкращі умови процесу сприйняття текстової інформації, ділить його на тимчасові інтервали, що визначають раціональну послідовність їх повного засвоєння

Вищезгадані принципи після їх втілення у композиції завжди виступають не ізольовано, а доповнюють та видозмінюють один одного, породжуючи при цьому гармонійну цілісність.